

**20. YÜZYILDA TÜRKİYE /SL
INTERNAL ASSESSMENT**

Millî Mücadele’de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti bir kadın cemiyeti olarak nasıl faaliyetlerde bulunmuştur?

Kelime sayısı: 2181

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1: Kaynakların Tanımlanması ve Değerlendirilmesi	3
Bölüm 2: Araştırma	5
Giriş	5
Gelişme	6
Sonuç	10
Bölüm 3: Yansıtma	11
Kaynakça	13

Bölüm 1: Kaynakların Tanımlanması ve Değerlendirilmesi

Türk Kurtuluş Savaşı sırasında milli varlığa yararlı birçok cemiyetten biri de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'dir (AKMVC). Bu cemiyet, Millî Mücadele'de kadınların ilk örgütlenmesi olup kadın haklarının kısıtlı olduğu dönemde birçok faaliyet göstermiştir. Dolayısıyla bu araştırmada “Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti bir kadın cemiyeti olarak nasıl faaliyetlerde bulunmuştur?” sorusunun cevabı aranacaktır.

Raporumda başlıca kullanacağım kaynağı, “Millî Mücadelede Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti” isimli kitap olarak seçtim. Bu kitap, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal tarafından yazılmış, Atatürk Araştırma Dergisi'nde yayınlanmış 3 tane makalenin birleşiminden oluşur, 80 sayfadır. Kitap; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi tarafından 1986'da Ankara'da basılmıştır. Makale dizisi, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin telgraflarının Cumhurbaşkanlığı Atatürk Arşivi'ndeki hâllerinin (Kutu: 2-3, Dosya: 1, Fihrist: 22) yeni harflere çevrilmesinden oluşur. Kitapta verilen toplam üç makalede, telgraflar üç kategoriye ayrılarak sunulmuştur. İlk makalede cemiyetin kuruluşu ile Temsil Heyeti arasındaki yazışmaları, ikinci makalede protesto telgrafları, üçüncü makalede de cemiyetin şubeleriyle ve bazı kişilerle yazışmaları görülür.

Kitap, her bölümün başındaki giriş paragrafı hariç birinci el kaynaklardan direkt alıntı şeklinde ilerler. Dolayısıyla araştırmacılar için gayet elverişli bir kaynaktır, araştırmamda incelediğim cemiyetin faaliyetlerinin telgraflar yoluyla öğrenilebilmesini sağlar. Fakat olayların arka planı hakkında geniş kapsamlı bilgi edinmek için yeterli değildir ve telgraflar Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olduğu için anlaşılması zordur.

İkinci ana kaynağım olarak Prof. Dr. A. Afet İnan tarafından yazılan, Milli Eğitim Basımevi tarafından 1975'te İstanbul'da basılan “Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri” adlı eseri seçtim. Kronolojik olarak ilerleyen kitapta, Kurtuluş Savaşı döneminde kadınların eylemleri de incelendiğinden kitabın çalışmam için yararlı olduğunu düşündüm.

Kitap 3 bölümden oluşur; İslamiyet'in kabulünden önceki dönemi, kabulünden sonraki dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'ni inceler. Bu araştırmanın konusunu kapsayan kısım “Kurtuluş Savaşı'nda Türk Kadını” kısmıdır. Bu başlığın altında öncelikle kadınların katıldıkları protesto mitingleri ve çekilen nutuklar incelenir, daha sonra AKMVC incelenerek çeşitli telgrafları sunulur. Bazı kısımlarda dili ağdalı olan Osmanlı Türkçesiyle yazılmış telgrafların ardı ardına verilmesinin dışında İnan, çocukluk anılarına da yer vererek kitabın okunabilirliğini kolaylaştırmıştır. Konuşurcasına kullandığı dille her okuyucu kitlesine hitap

etmiştir. Ayrıca, kadınların eylemlerini kadın hakları ile de bağdaştırarak anlatılan dönemlerin yapısının anlaşılması için iyi bir kaynak olmuştur.

Çalışmamda atıfları (daha kapsamlı bir çalışma olduğundan) Baykal'ın eserinde kullanılan telgraflara yapsam da İnan'ın eserindeki analizlerle de karşılaştırarak farklı bakış açılarını kullanmak istedim.

Kelime sayısı: 374

Bölüm 2: Araştırma

Giriş

Osmanlı, I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkarak 30 Ekim 1918'de İtilaf Devletleri ile ülkenin işgaline zemin hazırlayan Mondros Ateşkes Antlaşması'nı imzalamıştır. Hükümetin antlaşmadan hemen sonra başlayan işgallere karşı teslimiyetçi tutumu halkın kendi kendini savunmaya çalışmasına neden olmuş, silahlı Kuvayı Milliye birlikleri ve bölgesel direniş cemiyetleriyle işgallere karşı çıkmıştır¹.

Vatan savunmasında kadınlar da gerek cephe için malzeme üreterek ve mühimmat taşıyarak, gerekse de cephede bizzat savaşarak katkı sağlamıştır. Ancak kadınların siyasal etkinliklere katılımı bakımından düzenlenen mitingler ve kurulan cemiyetler de büyük önem taşımaktadır. Millî Mücadele'de faaliyet göstermiş kadın cemiyetlerinden olan Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin faaliyetlerine geçmeden önce (Metnin okunabilirliği açısından AKMVC olarak kısaltılarak kullanılacaktır.) o zamanın toplumunda kadınların durumundan bahsetmek; cemiyetin faaliyetlerinde kadın kimliğinin nasıl öne çıktığının anlaşılmasında faydalı olacaktır.

Osmanlı Devleti Tanzimat Fermanı ile kadınlara temel eğitim haklarını tanımıştır. Fakat kadın hareketleri bakımından en etkili dönem II. Meşrutiyet'tir (1908). Osmanlı yüzünü Batı'ya dönerek Avrupa'da 20. yüzyılda başlayan kadın hareketlerinden etkilenmiş ve Osmanlı toplumsal hayatında kadınlar daha çok yer almaya başlamış; dergiler çıkarmış, devlet dairelerinde çalışmaya başlamıştır. Cumhuriyet öncesi dönemde kadınlar ve erkekler aynı cemiyette çalışmadıklarından² kadınlar kendi aralarında örgütlenmeye başlamışlardır. Meşrutiyet döneminde kurulan birçok kadın cemiyeti I. Dünya Savaşı ve Balkan Savaşları dolayısıyla sosyal yardım amaçlı kurulsa da 1918'den itibaren Millî Mücadele'de kadınların siyasi hayata ilgisinin yoğunlaştığı görülmüştür³. Yine de kadınlar için kapsamlı reformların Cumhuriyet Dönemi'nde yapılması dolayısıyla, Afet İnan'ın Millî Mücadele Dönemi için "kadınlarımızın hemen hiçbir kanuni hakları tanınmamış"⁴ ifadesi dönemi en iyi şekilde özetler. Yine de AKMVC, kadınların sosyal ve siyasal alanda ön plana çıkmaya çalıştığı bir dönemde; kadın kimliğini ortaya koyabilmiştir.

¹ Ayşe Afet İnan, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Millî Eğitim Bakanlığı Atatürk Serisi 10 (İstanbul, 1975), 99.

² İnan, 121.

³ Harun Aydın, "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın", *Current Research in Social Sciences* 1, sy 3 (30 Temmuz 2015): 86-91.

⁴ İnan, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, 104.

AKMVC, Sivas valisinin eşi Melek Reşit Hanım tarafından 9 Aralık 1919'da Sivas'ta kurulmuştur⁵. Bu cemiyetin önemi, bir kadın cemiyeti olmasının yanı sıra kadınların Millî Mücadele'deki ilk toplu teşkilatı olmasıdır. Bazı kaynaklarda kadınların ilk olarak Erzurum'da 29 Kasım 1919 günü toplandığı söylene de⁶ İrade-i Milliye gazetesi Melek Reşit Hanım başkanlığında Sivas'ın önde gelen kadınlarının ve memur eşlerinin 5 Kasım'da Numune Kız Mektebi'nde toplanarak "memleketin bütünlüğünü ve istiklalini müdafaa uğruna" bir cemiyet kurduklarını belirtmiştir⁷. Bu teşkilatlanma sonucunda kadınlar gerek sosyal gerek de siyasal olarak birçok faaliyet göstermiştir. Bu çalışmada kadınların bu faaliyetleri dönemin koşulları çerçevesinde "kimlik" alt başlığı kapsamında incelenecek, tarih ve sosyoloji alanları üzerine yoğunlaşılacaktır.

Gelişme

Protesto Telgrafları

Cemiyet öncelikle İtilaf devletleri temsilcilerine telgraflar çekmiştir. Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesini bahane olarak kullanan İtilaf devletlerine Maraş ve İzmir'deki "haksız işgaller" in ve öncesinde süregelen asayişin vurgulandığı telgraflar göndermişlerdir⁸. Maddedeki koşulun aksine İtilaf devletlerinin güvenliklerinin tehdit altında olmadığı, argüman olarak kullanılmıştır.

Cemiyetin işgalleri protesto ederken kullandığı bir diğer siyasi dayanak da ABD Başkanı Wilson'un savaşa girerken yayınladığı ilkelere göre, çoğunluğu Türk olan bölgelerin Türklerin elinde kalabileceği söylemidir. Örneğin İstanbul'daki İtilaf devletleri temsilcilerine çekilen 28 Kasım 1919 tarihli telgrafta İzmir, Antalya, Urfa, Maraş gibi şehirlerde çoğunluğun Türk olduğu belirtilmiş⁹ ve 17 Ocak 1920'de Amerika Ayanına çekilen telgrafta da bu ilkelere dayanılarak hak arayışında bulunduğu görülmüştür¹⁰.

AKMVC'nin telgraflarında, siyasal vaatlerin sert ve etkili bir biçimde kullanılmasının dışında sosyal faktörlerden de yararlanılıp bir denge oluşturulduğu görülmüştür. Nitekim

⁵ Ergun Tarıkahya, *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti* (TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, t.y.), 1.

⁶ Cahit Çaka, *Tarih Boyunca Harp ve Kadın* (Ankara: As. Fb. Basımevi, 1948), 41.

⁷ Tarıkahya, *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, 9.

⁸ Bekir Sıtkı Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti* (Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 1986), 35-36.

⁹ Baykal, 21.

¹⁰ Baykal, 33-34.

cemiyet, çoğu telgrafında Avrupa devletlerinin ve Amerika'nın çağdaş olarak görüldüğü ve haksız işgallerle birlikte uygulanan zulmün “medeniyete” yakışmadığını belirtmiştir. İzmir'in işgaliyle ilgili “masum bir milletin boğazlanması”nı kınamış¹¹, 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgal edilmesinin ardından da işgaller sırasında kadınların tecavüze uğradıkları ve yirminci yüzyıl medeniyetlerine uygun olmayan davranışlarla karşılaştığı anlatılmıştır. İşgalin uygulanışı bir “eşkıya çetesi”ninkine benzetilerek protesto edilmiştir¹². Cemiyetteki kadınlar, toplumda kadınların daha duygusal görüldüğü klişesini bu şekilde lehlerine kullanmış; halkın yaşadığı zulümleri anlatarak adaleti sağlamayı hedeflemişlerdir.

AKMVC, Fransızların işgal ettiği Kilis ile de ilgilenmiştir. Halkın Fransız zulmüne tepkilerine karşılık, Fransızların halkı susturmak amaçlı Aralık 1919'da yayınladığı metin protesto edilmiştir¹³. Bu metin, üzerinde silah bulunan herhangi birinin öldürülmesi, karışıklık durumunda öldürülen bir Fransız askeri için kurayla seçilen iki yerlinin öldürülecek olması gibi ağır ifadeler içermiştir¹⁴. İtilaf devletleri temsilcilerine ve Sadaret ile Dahiliye Nezareti'ne çekilen iki telgrafta bu zulümler protesto edilmiş, kullanılan etkileyici dil sayesinde söz konusu makamların vicdanına seslenilerek haksızlıklar önlenmeye çalışılmıştır.

İşgallere karşı İstanbul Hükümeti'nin sessiz tutumuna, diğer cemiyetler gibi AKMVC tarafından da hoş bakılmamıştır. Bu nedenle henüz kurulmadan önce yapılan 28 Kasım 1919 tarihli toplantıda Padişah'a, Sadrazam'a ve Dahiliye Nezareti'ne iki telgraf çekilmiş, cemiyetin amacı açıklanarak haksız işgallerin durdurulması talep edilmiştir¹⁵. Maraş'la ilgili çekilen bir telgrafta, cemiyetin kadın kimliği öne çıkarılmış, Maraş'taki işgallere “kadınların bile” tahammül edemeyeceği hükümete bildirilerek¹⁶ durumun ciddiyeti vurgulanmıştır. O dönemde erkeklere nazaran geri planda kalan kadınların dahi harekete geçeceği, -başka bir telgrafta da- erkeklerle birlikte vatani korumak için her türlü fedakarlığa hazır oldukları belirtilmiştir¹⁷.

¹¹ Baykal, 29.

¹² Baykal, 38-40.

¹³ Erdiñ Gülcü, “Millî Mücadele Döneminde Kilis”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2, sy 3 (17 Nisan 2014): 15; Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, 23-24.

¹⁴ “22 Aralık 1919 tarihli İrade-i Milliye (Sivas) Gazetesi Sayfa 3”, Gaste Arşivi, erişim 06 Ağustos 2021, https://www.gastearsivi.com/gazete/iradei_milliye_sivas/1919-12-22/3.

¹⁵ Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, 20-21.

¹⁶ Baykal, 34-35.

¹⁷ Baykal, 22.

AKMVC ayrıca önemli devlet adamlarının hanımlarına özel telgraflar çekerek eşlerini etkilemelerini amaçlamıştır. Cemiyet bu amaçla yine bir kadından, Millî Mücadele’de önemli rol üstlenen Halide Edip (Adıvar) Hanım’dan, 8 Ocak 1920’de telgraf yoluyla fikir almanın uygun olacağını düşünür¹⁸. AKMVC, 17 Ocak tarihinde biri Fransa Cumhurbaşkanı Poincare’nin eşine, İngiltere ve İtalya Kraliçeleri’ne; diğeri de Amerika Cumhurbaşkanı Wilson’un eşine olmak üzere iki telgraf göndermiştir. Karşı tarafın kadın olması sebebiyle Türk kadınlarının içinde bulunduğu durumu daha iyi anlayacaklarına vurgu yapılmış, eşlerine nüfuz etmeleri rica edilmiştir. Özellikle Wilson’un eşine gönderilen telgrafta Wilson Prensipleri’ne parmak basılmış¹⁹, gerekli yerlerde siyasi gerekçeler uygun bir üslupla yazılmıştır. Telgraf çekilen kadınlardan talep ettikleri şeylerin eşleriyle ilgili olması, kadınların o dönemde devlet başkanlarının eşleri de olsalar; tek başlarına nüfuzlarının çok sınırlı olduğuna işaret eder. Cemiyet, çektiği bu telgraflar ile dış politikada da bir Türk kadın cemiyetinin faaliyete geçtiğini duyurmuş bulunur. Bu faaliyet, diğeri Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin yapamayacağı bir faaliyet olduğundan dolayı önem taşır.

Görüldüğü gibi AKMVC çeşitli makamlara protesto telgrafları göndermiştir. Eşleri dolayısıyla yüksek statüye sahip olan bu kadınlar (Tarıkahya eserinde İdare heyetinin üyelerini eşlerinin statüleriyle birlikte sıralamıştır²⁰. Kadınların eşleriyle birlikte anılıyor olması kadının o dönemde toplumda ikinci planda kaldığı tezini destekler.), telgraflarında kullandıkları dili özenle seçmiş; eğitim ve kültür seviyelerini göstermişlerdir. Ayrıca telgraflarında bir kadın cemiyeti olmalarından bolca bahsederek kimlikleri dolayısıyla diğeri cemiyetlere kıyasla farklı argümanlar ortaya koyabilmişlerdir. Kadınların seslerini duyurmasına yardımcı olsa da yazılan telgrafların savaş politikasına etkisi ile ilgili kaynak bulunamamıştır.

Cemiyetin Diğeri Faaliyetleri

Maraş müdafaaası ile ilgili cemiyetin ilgilendiği diğeri bir olay da Bitlis Defterdârı’nın eşinin düşmana karşı gösterdiği kahramanlıktır. İsmi belirsiz olan ve Maraş’ın Kayabaşı Mahallesi’nde oturan bu hanım, Müslüman mahallelere saldıranlara evinde açtığı mazgaldan ateş açarak 8 düşman askerini öldürmüş ve akşamüzeri de erkek kılığında savaşmıştır²¹. Bu

¹⁸ Baykal, 28.

¹⁹ Baykal, 30-33.

²⁰ Tarıkahya, *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, 2-3.

²¹ “2 Şubat 1920 Tarihli İrade-i Milliye (Sivas) Gazetesi Sayfa 1”, Gaste Arşivi, erişim 05 Ağustos 2021, https://www.gastearsivi.com/gazete/iradei_milliyeye_sivas/1920-02-02/1;

konu ile ilgili cemiyetin tebrik telgrafları göndermesi²², konuşmalarında bu olaydan övgüyle bahsetmesi²³ kadınların savaş döneminde de dayanışma içerisinde olduğunun kanıtıdır. Kadınlar bu dönemde bile, tarihte hak kazanmaya çalışmış birçok kesim gibi birbirlerini desteklemeyi sürdürmüşlerdir.

AKMVC, her ne kadar birçok telgraf çekmiş ve diplomasiyle ilgilenmiş olsa da hayır işleriyle de ilgilenerek tarihte süregelen kadın cemiyeti stereotipini belirli bir ölçüde yansıtmıştır. Cephede çarpışan askerler için birer miktar çorap toplatmış, yetimhane için kesilen kurbanların yünlerinden yine çorap yapılması için dilekçe vermişlerdir. Ayrıca İzmir ve Maraş şehirleri için yardım parası toplanmıştır²⁴. Bu bakımlardan cemiyetin yalnız diplomasiyi yeterli bulmadığı, savaşın kazanılmasında belki de daha yardımcı olan hayır işleri ile uğraştığı söylenebilir. Yazdıkları telgraflardan ziyade bir cemiyetin ismini bu tür eylemleriyle bulunduğu çevreye daha rahat duyurabildiğini söylemek mümkündür.

Mustafa Kemal Paşa ile İlişkileri

AKMVC, Millî Mücadele'nin yöneticisi ve Temsil Heyeti'nin başkanı Mustafa Kemal Paşa ile sürekli iletişim kurmuştur. Cemiyet ona belirli aralıklarla faaliyet raporları göndermiş, buna karşılık ondan cemiyete hitaben birçok teşekkür mektubu almıştır. Mustafa Kemal Paşa AKMVC'yi diğer Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinden ayırmamış, onların da protesto telgrafi yazmalarını istemiş, hatta mücadele sırasında kadınların yaptığı kahramanlıkları onlara bildirerek kadınların birbirine destek olmalarını istemiştir. 6 Şubat 1920'de genel kurul toplantısında söylendiği üzere kadınların toplanmasının acayip bulunduğu bir memlekette²⁵, Mustafa Kemal bu norma karşı çıkarak kadınları desteklemiştir. Kadınların bu şekilde özveriyle çalışması Cumhuriyet'ten sonra kadınlarla ilgili yapılacak reformlara da zemin hazırlamıştır denebilir.

Cemiyetin Faaliyetlerinin Getirileri

Cemiyetin yaptığı hayır işleri doğal olarak savaşta çatışan askerlere çeşitli kolaylıklar sağlamıştır. Fakat yaptıkları diplomatik faaliyetlerin politikada sağladığı potansiyel faydalarla ilgili bilgi bulunamamıştır. Bununla birlikte, kadınların örgütlenip siyasete bu şekilde

Fevziye Abdullah Tansel, *İstiklal Harbi'nde Mücahit Kadınlarımız*, Türk Kültürü'nden Görüntüler Dizisi 11 (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1988), 40-41.

²² Baykal, *Millî Mücadele'de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*, 62.

²³ Baykal, 53.

²⁴ Baykal, 10-12.

²⁵ Baykal, 51.

katılmasının Cumhuriyet'ten sonra yapılacak reformlara ve kadının toplumsal hayatta daha fazla yer edinmesine etkileri olduğu söylenebilir.

Sonuç

Batılılaşma sürecinin başlamasıyla ve II. Meşrutiyet ile kadın hakları genişlemiş, sonuç olarak sayıca artan kadın cemiyetlerinin sosyal yardım dışında diplomasi ile de ilgilendikleri görülmüştür. Millî Mücadele'de faaliyet gösteren Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti de diğer yararlı cemiyetler gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmuş; kadın kimliğini de öne çıkarmıştır. Cemiyet çeşitli mecralara protesto yazıları yazmış hem siyasi dayanaklar kullanılmış hem de alıcıların vicdanına dokunacak cümlelere yer verilmiştir. Osmanlı Devleti'ne çekilen telgraflarda hükümetin suskun tavrı eleştirilmiş; İtilaf Devletleri'ne çekilen telgraflarda ise Wilson İlkeleri, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesinin haksız bir şekilde uygulanışı, işgallerin uygulanışında uygulanan zulümler, vaat edilen barış gibi konular tekrar tekrar bahsedilmiştir. Cemiyet, telgraflarında işgallere kadınların bile dayanamadığını söylemiş ve ayrıca önemli devlet adamlarının eşlerine telgraflar çekerek onların da kadın oldukları için kendilerini anlayacaklarını vurgulamışlardır. Ayrıca birçok diğer cemiyet gibi hayır işleriyle uğraşmış, savaşta kahramanlık gösteren kadınları desteklemişlerdir. Atatürk tarafından takdire şayan görülen bu cemiyet, o dönemde sınırlı haklara sahip olmalarına rağmen varlıklarını göstermeyi başarmış ve kadının toplumdaki yerinin artmasına katkıda bulunmuşlardır. Diplomatik çalışmalarının ne kadar etkili olduğunun bilgisine ulaşılmasa da Atatürk ile ilişkilerinin, daha sonra Cumhuriyet Dönemi'nde kadınlara verilecek haklara katkıda bulunmuş olabileceği çıkarımına varılmıştır.

Kelime sayısı: 1486

Bölüm 3: Yansıtma

Araştırmamda temel kaynak olarak Bekir Sıtkı Baykal'ın günümüz alfabetine çevirisini yaptığı, Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti'nin telgraflarını kullandım. Arşivden, yani orijinal nüshadan direkt olarak yansıtılan ve araştırmacının analizi olmaksızın elime geçen telgrafları kullanmam dolayısıyla büyük bir oranda nesnelliği yakalayabildim.

Araştırmamda karşılaştığım en büyük zorluk ödevdeki kelime sınırının dışında, telgraflarda kullanılan Osmanlı Türkçesi kelimelerin günümüz Türkçesine nazaran çok farklı olmasıydı. Telgrafları iyi anlayabilmek için Osmanlı Türkçesi sözlüğünden bolca yararlanmak zorunda kaldım. Bunun yanı sıra Rumi takvim kullanılan telgrafları Miladi takvime çevirdim, bunu yaparken tarihlerin eksik yazıldığını farklı telgrafları karşılaştırarak fark ettim. Örneğin padişaha yazılan telgraflar haricinde tarihlerin 1335-36 yerine 335-36 olarak yazıldığını gördüm, Miladi takvime çevirirken öncelikle bir sıkıntı yaşadım. Bu problem çok büyük olmasa da araştırmacıların tarihî kaynakları, kaynağın ait olduğu toplumun özelliklerini göz önüne alarak incelemesi gerektiğini gördüm.

Covid-19 pandemisi nedeniyle zaten bu cemiyet hakkında sınırlı sayıda olan kaynakların (kadınların bu faaliyetlerine gazetelerde veya başka kaynaklarda çok fazla yer verilmemesinden dolayı) çoğuna ulaşamamam, araştırmamda kullanabildiğim kaynakların sayısını azaltmış oldu. Ayrıca, bazı telgrafların bulunamadığını fark ettim. Örneğin cemiyetin Halide Edip Hanım'a planları üzerine yazdığı telgrafın cevabına herhangi bir kaynaktan rastlayamadım. Savaş döneminde faaliyet gösteren cemiyet için bazı telgrafların kaybolmasının olağan bir durum olabileceğini düşündüm.

Ayrıca, tarihçilerin bazen analiz hataları yapabileceğini fark ettim. Giriş bölümünde de yer verdiğim üzere bazı kaynaklarda kadınların ilk toplu isyanının Erzurum'da olduğu geçse de aslında Sivas'ta, daha sonra AKMVC'yi kuracak olan hanımlar tarafındandır. Bunun nedeninin AKMVC'nin resmi kuruluş tarihinin ve ilk toplanma tarihinin farklı olmasından dolayı olduğunu düşünüyorum. Yaklaşık 100 sene öncesini kapsayan bu konuda olduğu gibi, tarihçilerin nispeten daha eski dönemleri araştırırken kaynak taramasında çok dikkatli olması gerektiğini fark etmiş oldum.

Ödevimde AKMVC'nin faaliyetlerini incelerken birçok kez “önem” ifadesini kullandım. Tarihçilerin yargılarını olabildiği müddetçe kanıtlara dayandırması gerektiğinden ben de o şekilde yapmaya çalıştım ve bahsi geçen faaliyetlerin önemini gerekçelendirdim. Genel olarak, cemiyetin kadın cemiyeti olması ve kadınların o dönemde pek fazla hakkı

olmaması sebebiyle yaptıkları faaliyetlerin “eşsizliği” üzerine yorum yaparak bu ifadeyi kullandım.

Kelime sayısı: 321

Kaynakça

- Aydın, Harun. “Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Türkiye’de Kadın”. *Current Research in Social Sciences* 1, sy 3 (30 Temmuz 2015): 84-96.
- Baykal, Bekir Sıtkı. *Millî Mücadele’de Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, 1986.
- Çaka, Cahit. *Tarih Boyunca Harp ve Kadın*. Ankara: As. Fb. Basımevi, 1948.
- Gaste Arşivi. “2 Şubat 1920 Tarihli İrade-i Milliye (Sivas) Gazetesi Sayfa 1”. Erişim 05 Ağustos 2021. https://www.gastearsivi.com/gazete/iradei_milliyeye_sivas/1920-02-02/1.
- Gaste Arşivi. “22 Aralık 1919 tarihli İrade-i Milliye (Sivas) Gazetesi Sayfa 3”. Erişim 06 Ağustos 2021. https://www.gastearsivi.com/gazete/iradei_milliyeye_sivas/1919-12-22/3.
- Gülcü, Erdiñç. “MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE KİLİS”. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2, sy 3 (17 Nisan 2014): 1-37.
- İnan, Ayşe Afet. *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*. Millî Eğitim Bakanlığı Atatürk Serisi 10. İstanbul, 1975.
- Tansel, Fevziye Abdullah. *İstiklal Harbi’nde Mücahit Kadınlarımız*. Türk Kültürü’nden Görüntüler Dizisi 11. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1988.
- Tarıkahya, Ergun. *Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti*. TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu, t.y.